

Alvøen Gamle Mølle

Industripark, tidl. Alvøens Papirfabrik, grunnlagt 1797

Et historisk tilbakeblikk:

Fabrikkbygningen Lånen (Lonen) i Alvøen, en viktig del av Alvøens Papirfabrik AS sin virksomhet

Benevnelsen «lån» stammer fra norrønsk og færøysk «lon» som mener «lang bygning». Gjerne en låvebygning eller våningshus med flere rom og med mer enn en etasje. Ofte brukt er også «trønderlån».

I 1864 anskaffet fabrikken den første papirmaskinen, og produksjonen mangedoblet i forhold til den relativt beskjedne fremstilling av håndlaget papir som hadde pågått siden 1797. Behovet for mer plass til lager og råstoffbehandling økte tilsvarende.

Derfor besluttet man å få opp en ny bygning. Den indre del av Lånen ble kjøpt og demontert i Trøndelag i begynnelsen av 1870 årene, og ble montert nord-syd foran «Kontoret» (i dag Interiørhuset). Mot ekspedisjonskaien lå en annen bygning som senere (ca 1905) ble fjernet, og Lånen ble snudd vest-øst. Deretter ble den forlenget mot vest med bygningsmaterialer fra en pakkbod som ble revet på Kongshavnsholmen, nord i Alvøen. Bygningen i dag er stort

sett tilsvarende i omfang og plassering som det lå tidlig 1900 tallet etter pakkboden ble koblet til.

Lånen var nå i tre etasjer, 10 m bred og 30 meter lang. Den vestre del i alle tre etasjer ble benyttet til ferdigvarelager, og lager av råvarer til klutepapir produksjonen som kluter av lin og hamp.

Heise og lossetaljer over portene på vestsiden av bygningen betjente fabrikkens egen frakt skute m/s Elisa som var i virksomhet helt frem til slutten av 1950 årene. Ferdige varer ble lastet i Alvøen, og losset i Bergen til videre frakt med båt og tog, og etter hvert lastebiler.

Østre del av bygningen ble også benyttet til bearbeiding av kluteråstoffene i både 1 og 2 etasje, helt frem til 1969 da denne produksjonen ble flyttet til et nytt bygg som ligger oppe ved demningen.

Fra klutelageret ble klutene sortert manuelt og etterpå behandlet i klutekokeriet. Deretter ble de skåret opp i en spesialmaskin for å få en konsistens av råstoffet som kunne benyttes i hollenderiet før den bearbejdede massen kunne føres inn på papirmaskinene med riktig fiber lengde. Det var en forutsetning for å fremstille høy kvalitets papir som Alvøen var kjent for. Fabrikken leverte bl.a. all pengeseddelproduksjon til Norges Bank seddeltrykkeri perioden 1909 til 1981.

På bildene av Lånen fra så sent som 1982 kan man tydelig se skillet mellom de to seksjonene, den østre fra bygningen fra Trøndelag, og den vestre fra Kongshavnsholmen. I produksjonsdelen mot øst stakk en skorstein opp, som ble demontert i 1983 da hele bygningen fikk nytt tak.

Utbygget mot syd kom i 1920 årene og var brukt til kontor for formennene.

Etter avslutningen av papirproduksjonen i 1981, har bygningen vært benyttet til lager, noe utleie i 1 etasje, kunstutstillinger i 2 etasje hvoretter det i 2006 ble leiet ut til Alvøen Ridebutikk som avsluttet sin virksomhet i 2016.

I 2008 ble vestre seksjon i første etasje åpnet opp til ett mindre museum i anledning feiringen av 200 års jubileet for Slaget ved Alvøen, der den engelske fregatt HMS Tartar fikk stryk av de bergenske kanonbåter.

Lånens vestre del har sunket en del de siste 10 årene og hadde flere vann inntrengninger på høy flo. I 2014-15 ble den fremre del av bygningen hevet ca 45 cm og sikret med en ny ringmur. Gulv er rettet opp, det var en nivåforskjell fra øst til vest i bygningen på 85 cm.

Etter omfattende og til dels utfordrende rehabilitering fremstår Lånen nå som en førsteklasses kontorbygning i de to nederste etasjer, og med teknisk og ventilasjonsutstyr i 3dje etasje. Alle vinduer og dører og de fleste fasader er skiftet ut. Heis og trapp er satt inn.

4 firma med nær 30 arbeidsplasser fyller nå den historiske bygningen.

Byantikvaren sier bl.a. i sin anbefaling «Bygningen har arkitektonisk og arkitekthistorisk verdi, historiefortellende verdi, og miljøverdi som del av et av landets eldste, bevarte industristeder.».

Ved søknad om bruksendring for bygget ble det gitt dispensasjon fra byggegrense mot sjø. «Fordelene ved innvilgelse (av dispensasjon) vil være at det ærverdige byggets historie kan fortsette. Bygget gis nytt liv som kontorlokaler, i tråd med moderne utvikling, samtidig som at dets opprinnelige form og uttrykk bevares og ivaretas. Dette vil være til stor fordel for driften av næringsområdet og ikke minst for nærmiljøet og ivaretagelse av den eksisterende bygningsmassen.»

